Met weinigen en niet rijk? Daar kan over heengewalst

Posted on 9 oktober 2021 by Syp Wynia

Weerstand, daar houdt uw overheid niet van. Er wordt iets besloten, dat heet dan democratisch en vervolgens hebt u te slikken. Slechts een enkele keer krijgen we even te zien hoe dat achter de schermen werkt. Verrassend: dankzij de Toeslagenaffaire.

Premier Mark Rutte moest vanwege de schrikbarende conclusies van de Kamercommissie die de Toeslagenkwestie onderzocht in ieder geval een beetje door de pomp. De staat had zich zo extreem vasthoudend betoond bij het belagen van de eigen burgers, dat Rutte de naar hem genoemde Rutte-doctrine deels moest opgeven. In het vervolg komen ook stukken met opvattingen van ambtenaren naar de Tweede Kamer.

Zo wil D66-staatssecretaris Hans Vijlbrief – hij gaat over de belastingen – de accijnzen op speciaalbier herzien. Speciaalbier is, ruwweg geformuleerd, al het bier dat geen pils is zoals dat traditioneel door Heineken, Grolsch en Bavaria op de markt wordt gezet.

Een verrijking

Speciaalbier heeft vaak meer smaak, een andere productiewijze, bevat vaak (wat) meer alcohol en komt dikwijls uit kleine brouwerijen. Sterker nog: de 8, 900 kleine Nederlandse bierbrouwers die doorgaans pas de laatste decennia zijn opgekomen zijn gespecialiseerd in speciaalbier. Wat niet wil zeggen dat zij het monopolie hebben: ook de grote brouwers hebben deze groeimarkt ontdekt en hebben inmiddels hun eigen speciaalbieren.

Het succes van de kleine brouwers is ook een succes voor de vele Nederlanders die graag wat te kiezen hebben: niet alleen het standaardaanbod van de marktleiders, maar ook andere smaken, andere methodes, andere ingrediënten en desgewenst uit eigen streek. Je hoeft geen bierdrinker te zijn om de opkomst van de kleine brouwers met hun speciale bieren als een verrijking voor Nederland te zien. Het is een zege voor het ondernemerschap bovendien. Plus een zegen voor de werkgelegenheid: er werken bij de kleine brouwers enkele duizenden mensen, onder wie mensen die elders niet makkelijk aan de bak zouden komen.

Maar daar hebben de ambtenaren van staatssecretaris Hans Vijlbrief niet veel boodschap aan, zo blijkt uit de stukken die de Tweede Kamer – en dus u en ik – dankzij het inperken van de Ruttedoctrine eerst niet en nu wel te zien krijgen.

Alles gelijk

Vijlbrief, dan wel zijn ambtenaren, willen de accijnzen op speciaalbier verhogen door het accijnstarief op te laten lopen met het alcoholpercentage. Bovendien willen ze een korting die de kleine brouwers een steuntje in de rug gaf afschaffen. Beide regelingen ondersteunden met zoveel woorden de ambachtelijkheid en veelkleurigheid en het kleine ondernemerschap van de kleine brouwers.

Maar daar hebben Vijlbrief en zijn ambtenaren geen boodschap meer aan. Zij trekken liever de tariefstelling recht en vinden dat ook in lijn met het kabinetsbeleid, zoals het Preventieakkoord van ChristenUnie-staatssecretaris Paul Blokhuis, erkend strijder tegen alle voeding- en genotsmiddelen die als verslavend of dikmakend te boek staan.

Om een lang verhaal kort te maken: het gaat mij in deze kwestie natuurlijk ook om de kleine bierbrouwers, die met een accijnsverhoging van een kwart of daaromtrent

te maken krijgen (de grote trouwens evenzeer, als het om hun speciaalbieren gaat), waardoor hun voortbestaan onder druk komt. Er is reden om te vrezen voor een ernstige slag voor de bloeiende kleine brouwerswereld.

Maar het gaat mij in dit verhaal toch vooral om een paar woorden in de 'beslisnota' die staatssecretaris Hans Vijlbrief van zijn ambtenaren kreeg en waarin de voorgestelde verandering van de bieraccijnzen wordt bepleit. In dat stuk staat namelijk het volgende:

'Mogelijk leidt het voorstel tot afschaffen van het verlaagd tarief voor kleine bierbrouwerijen tot weerstand, dit betreft echter een kleine groep (zonder sterke lobby) en bovendien … etc.'

Het is allemaal na te lezen, kijk dan onder 'beslispunt 6'.

Daar gaat het dus om. Mogelijk leidt het accijnsplan dat de ambtenaren aan Vijlbrief voorlegden – en dat hij omarmde – tot 'weerstand', maar daar hoefde de staatssecretaris zich niet druk om te maken, want de kleine brouwers waren maar met weinig en een sterke lobby hadden ze ook al niet.

Weer anders geformuleerd: verzet kan makkelijk genegeerd worden, want het zijn er maar een paar en geld hebben ze ook niet [want iedereen weet dat een sterke lobby één op één gelijk op gaat met het hebben van een groot lobbybudget – vandaar ook dat het MKB het altijd aflegt tegen de grote bedrijven van VNO-NCW].

Geuzen

Het lijkt een beetje op wat de lagere edellieden overkwam, die in 1566 bij landvoogdes Margaretha van Parma hun 'Smeekschrift der Edelen' in Brussel kwamen aanbieden. Haar topambtenaar Charles de Berlaymont maakte de landvoogdes duidelijk dat ze niet onder de indruk hoefde te zijn van de indieners: *'N'ayez pas peur Madame, ce ne sont là que des gueux.'* Ze hoefde niet bang te zijn, het waren maar bedelaars. Slechts drie dagen later was het scheldwoord gueux al tot geuzennaam verheven.

Dat deze uitglijer van Vijlbriefs ambtenaren naar buiten kwam, wil natuurlijk niet zeggen dat het daarmee een uitzondering is, dat er in de Haagse ministeries wordt neergekeken op mensen die of niet talrijk zijn, of niet machtig zijn, of niet veel geld hebben (of dat allemaal tegelijk).

De staat is ongenadig

De Toeslagenaffaire heeft al ten overvloede aangetoond, dat wie niet tot de bevoorrechte groep van insiders behoort, genadeloos opgegeten kan worden door de staat die geacht wordt hen bij uitstek te beschermen. Maar zo werkt dat ook als je toegang tot de macht, tot de wetten en de regels wenst te krijgen.

Ken je de weg niet, heb je ook het geld niet om mensen te betalen die de weg wel weten, de codetaal kennen en de juiste connecties hebben – dan ben je kansloos. Omgekeerd geldt hetzelfde: wie het geld heeft kan zich een weg verschaffen tot de macht.

We kennen het mechanisme van de banken die hun eigen wetten schrijven, van energiebedrijven die hun eigen Klimaatakkoord schrijven en van multinationals die in het schemerlicht van de achterkamer zichzelf een voordeel van twee miljard aan afgeschafte dividendbelasting toebedelen (al lukt dat laatste uiteindelijk toch weer niet).

Slecht nieuws…

Het slechte nieuws is, dat Nederland weliswaar veel corrupter is dan we willen weten en dat vooral de kleine man en de kleine burger daar last van heeft. Ik schreef en filmde daar onlangs over.

Typerend is ook dat de Nationale Ombudsman al jaren klaagt, dat als hij zich bij Haagse ministeries meldt, de bewindslieden en de ambtenaren altijd ongemakkelijk worden als hij daar opkomt voor de burgers van het land. Moet dan nou, 'burgers' – zeggen ze dan. Ze hebben een hekel aan dat begrip: 'Kunnen we ze niet beter consumenten noemen, of klanten?' Woorden hebben hun betekenis, en dat is ook hier het geval. Burgers hebben namelijk niet alleen plichten, maar ook rechten. Veel rechten zelfs, en grondwettelijk vastgelegd.

Het goede nieuws is tweeledig. Er is een stel informateurs bezig, dat de opdracht heeft gekregen met dezelfde coalitie een geheel nieuw kabinet te formeren, voorzien van een nieuwe bestuurscultuur. Welnu, zou ik zeggen: begin met het afschaffen van de corrupte lobbycratie, zoals dat ook al jaren van buiten Nederland wordt bepleit. Informateur Johan Remkes was zelf voorzitter van de staatscommissie die zich ernstig zorgen maakte over de Nederlandse democratie, dus die heeft geen aanmoediging nodig.

He tweede goede nieuws zal menigeen als klein bier ervaren, maar is dat toch niet. Afgelopen week werd bekend dat Scherpenzeel en Barneveld zelfstandige gemeenten blijven. Het kleine Scherpenzeel had zich hartstochtelijk verzet: niet alleen de inwoners, maar ook burgemeester en wethouders.

Dat hoor je zelden of nooit, dat zo'n door niemand gewenste fusie toch nog wordt afgeblazen. Meestal wordt die gewoon doorgedrukt, vanuit de kantoren van de provincie en vanuit Haagse ministeries. Deze keer was het uitgerekend D66-minister Kajsa Ollongren – niet bepaald een behartiger van de bottom-up – die de knoop doorhakte en de burgers van Scherpenzeel in het gelijk stelde. Er is nog hoop.

De onafhankelijke journalistiek van Wynia's Week wordt mogelijk gemaakt door de donateurs. ***Steunt u ook Wynia's Week?*** *Donateur worden kan* ***HIER*** *Hartelijk dank!*